NOTATKI MIKOLOGICZNE Z OKOLIC KROŚCIENKA NAD DUNAJCEM

Mycological notes from the neighbourhood of Krościenko on Dunajec

Alina Skirgiełło

W okresie od 24—29 września 1955 r. korzystając z subwencji Komitetu Botanicznego PAN odbyłam z grupą kilkorga mikologów wycieczkę w okolice Krościenka. Celem wycieczki było zebranie materiałów do opracowywanych zeszytów „Flory grzybów Polski”. Jednak nie poprzestając na tym, z uwagi na duże braki materiałów porównawczych w zielnikach oraz na konieczność poznania rozsiedlenia grzybów na obszarze naszego kraju, zbieraliśmy również materiał wiążący się pośrednio z naszymi zainteresowaniami, obejmujący wyższe workowce i podstawczaki.

Grzyby były zbierane na obszarze Parku Narodowego w Pieninach, w najbliższych okolicach Krościenka na lewym brzegu Dunajca (zbocza nad miejscowością Zakrętki) oraz na kilku stokach masywu Beskidu Sądeckiego, opadających mniej lub bardziej łagodnie w kierunku Dunajca lub spływających do niego potoków.

Okres naszej pracy jednak nie był sprzyjający dla zbioru grzybów, gdyż poprzedziła go długotrwała, piękna, słoneczna pogoda, która spowodowała znaczne wysuszenie gleby. Przelotne opady były za skąpe, a nocna temperatura już za niska, aby pobudzić grzyby do intensywnego jesiennego wzrostu.

Tereny leżące na obszarze Parku przeważnie zbyt wysuszone (zbocza ekspozowane lub o słabym nachyleniu) albo też zbyt mokre i zimne (na dnie dolin lub na zboczach północnych) nie były interesujące. Również suchy okazał się las świerkowo-jodłowy na zboczu nad Zakrętkami, skąd pochodzi większość zebranych *Polyporaceae*. Jedynie na szczycie wzniesienia, gdzie rosły modrzewie i drzewa liściaste, masowo rozwijały się złociste okazy *Suillus Grevillei*. Grzyb ten pojawiał się również w wielkiej ilości na prawym brzegu Dunajca wśród drobnych zadrzewień modrzewiowych. Obok tego gatunku występował tam inny towarzysz modrzewia, mianowicie *Suillus aeruginascens*.

Na zachodnich zboczach masywu Beskidu Sądeckiego porośniętych lasem mieszanym (buk, sosna, jodła, świerk) występowały pojedynczo rzadsze gatunki grzybów, jak *Boletus calopus*, *B. impolitus*, *Porphyrellus porphyrosporus* lub też mniej lub bardziej związane występowaniem ze strefą górską lub podgóorską — *Polyporellus varius*, *Polystictus tomentosus* i *Strobilomyces strobilaceus*.

Workowce najobficiej rozwijały się w dolinie potoku wpadającego do Dunajca pod miejscowością Królowe. Zbocza tej doliny porośnięte głównie bukami, miejscami dotknięte pożarem leśnym, kryły masowo występujące owocniki gatunków *Patella haemisphaerica* i *Leotia gelatinosa* oraz, w mniejszej ilości, *Helvella elastica*. Powyżej tej doliny, na dosyć stromym północno-zachodnim zboczu, znajdowała się hala silnie zadarniona mchami. Na tym terenie wystąpiły masowo trzy gatunki *Hygrocybe* oraz *Corynetes atropurpureus*.

Liczne gatunki spośród grzybów, których listę załączam niżej, zostały znalezione w okolicach Krościenka po raz pierwszy, *Corynetes atropurpureus* zaś, po przerwie blisko 70-letniej, dopiero po raz trzeci na obszarze Polski.

Materiały zielnikowe zostały złożone w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Warszawskiego.

SPIS GRZYBÓW

ASCOMYCETES

SPHAERIALES

Hypoxylon coccineum Bull., na gałązkach w lesie mieszanym.

Ustulina vulgaris Tul., na opalonym pniaku bukowym.

Xylaria hypoxylon (L.) Winter, w lesie bukowym.

Xylaria polymorpha (Pers.) Wint., na drewniakach w lesie bukowo-jodłowym.

HELOTIALES

Dasyscypha Willkommii Hart., masowo, ale tylko w jednym bardzo gęstym zagajniku modrzewiowym.

PEZIZALES

Lachnea hemisphaerica (Wigg. ex Fr.) Gill, w lesie bukowym i świerkowo-jodłowym.

Lachnea scutellata (L. ex Fr.) Gill, w lesie bukowym.

Macropodia macropus (Pers.) Rehm, w lesie bukowym.

Scodellina onotica (Pers. ex Fr.) S. F. Gray, w lesie sosnowo-bukowym.

HELVELLALES

Corynetes atropurpureus (Pers. ex Fr.) Durand, Ann. Myc. 1908.

(Syn.: *Geoglossum atropurpureum* Pers., *Microglossum atropurpureum* Karst., *Corynetes purpurascens* Dur.)

Owocniki pojedyncze, rosnące gromadnie, rzadziej darniowato, 2–6 cm, maczugowate, $\pm$ wydłużone lub niekształtnie uformowane, czarne; płodna część owocnika łopatkowato spłaszczona, rzadziej tępo ścięta na szczycie lub zaokrąglona, czarna i gładka, wynosząca 1/3–1/2 owocnika, osiąga 1–2,5 cm wysokości i szerokość do 1 cm. Trzon zwykle jest mniej lub bardziej powyginany, obły lub nieco spłaszczony, brązowo-czarny, gładki lub pokryty drobną ziarnistością (ryc. 1).

Worki maczugowate lub cylindryczne, rzadziej zwężone na szczycie, bez lub z krótką a szeroką nóżką, $90-120 \times 10-15 \mu$, ośmiozarodnikowe; zarodniki ułożone w dwa rzędy. Pod wpływem jodu błękitnieją tylko pory worków. Zarod-

Ryc. 1. *Corynetes atropurpureus*: pokrój ogólny owocników — fruit-bodies

niki bezbarwne, gładkie, dosyć długie, cylindryczne o zaokrąglonych końcach, proste lub trochę wygięte $(15)-27-30 \times 3,5-4,5 \mu$, bez przegród poprzecznych. Wstawki nitkowate, bezbarwne, rzadko rozgałęzione, proste, podzielone, nieznacz-

Ryc. 2. *Corynetes atropurpureus*: wstawki, worki i zarodniki — paraphyses, asci and spores. $500 \times$

nie zgięte w górnej części; podobnie jak worki szczytami przylegają do czerwono-brązowego bezkształtnego epitecjum (ryc. 2).

Imai zrobił zestawienie danych dotyczących wymiarów zarodników oraz ich budowy (obecność przegród), zaczerpniętych z prac różnych autorów. Stwierdził

przy tym ogromną skalę zmienności takich cech jak wielkość ($22-50 \times 3-10 \mu$) oraz ilość przegród (0—7). Opisane przez niego okazy z Japonii mają zarodniki początkowo jednolite; z wiekiem zakładają się w nich liczne przegrody poprzeczne (Imai, 1941, pl. VII, 15). Autor ten przytacza dla porównania rysunek uzyskany z europejskich okazów (wg T. Lillefosse — Imai, 1941 pl. VII, 16).

Gatunek ten występował gromadnie tylko w jednym miejscu, na północnym zboczu niezbyt łagodnego wzniesienia nad prawym brzegiem Dunajca, na wypasanej łące w gęstej i niskiej darni złożonej z mchów i traw.

Jest to w Polsce dopiero trzecie stanowisko tego niepozornego i prawdopodobnie dlatego nie zaobserwowanego grzyba; dwa poprzednie stanowiska wymienia J. Schroeter (1889) na Śląsku; są to Grodziszczce k. Żąbkowic Śl. oraz Huta k. Bystrzycy Kłodzkiej.

Cudonia circinans (Pers.) Rehm, w lesie bukowym.

Helvella crispa (Scop.) Rehm, w lesie bukowym.

Helvella elastica Bull. ex Fr., w lesie bukowym.

Leotia gelatinosa Hill., w lesie bukowym.

Spathularia clavata (Schaeff.) Rehm, na hali.

BASIDIOMYCETES

APHYLLOPHORALES

Anisomyces odoratus (Wulf.) Pilat, w lesie świerkowym i jodłowym.

Caloporus confluens (A. et S.) Quél., w lesie świerkowo-jodłowym.

Caloporus cristatus (Pers.) Quél., w lesie mieszanym świerkowo-jodłowym.

Cantharellus tubaeformis (Bull.) Fr., las mieszany.

Clavariadelphus pistillaris (Fr.) Donk, w lesie sosnowo-bukowym.

Craterellus cornucopioides (L. ex Fr.) Pers., w lesie sosnowo-bukowym.

Fomes annosus (Fr.) Cooke, w lesie świerkowo-jodłowym.

Fomes marginatus (Fr.) Gill., w lesie świerkowo-jodłowym.

Fomes officinalis (Vill.) Neuman na pniu modrzewia (det. H. Orłóś).

Ganoderma applanatum (Pers.) Pilát w lesie jodłowo-świerkowym.

Gloeophyllum abietinum (Bull.) Karst., na martwym pniu świerka.

Gloeoporus adustus (Willd.) Pilát, w lesie jodłowo-świerkowym (det. H. Orłóś).

Gloeophyllum saepiarium (Wulf. ex Fr.) Karst., w lesie świerkowo-jodłowym.

Leptoporus caesius (Schröd.) Quél., na pieńku.

Leptoporus stipticus (Pers.) Quél., w lesie świerkowo-jodłowym.

Phyllacteria terrestris (Ehrh.) Pat., na ziemi w lesie mieszanym.

Polyporellus arcularius (Batsch.) Pilát, w lesie mieszanym.

Polyporellus varius (Fr.) Karsten, w lesie mieszanym.

Polystictus tomentosus (Fr.) Karst., w lesie mieszanym.

Trametes abietina (Dicks.) Pilát, las iglasty.

Trametes confragosa (Bolt.) Jörst., w lesie mieszanym.

Trametes gibbosa (Pers.) Fr., w lesie mieszanym.

Trametes hirsuta (Wulf.) Pilát oraz f. *fibula* (Fr.) Pilát, w lesie świerkowo-jodłowym.

Trametes unicolor (Bull.) Cooke, na pniaku.

Trametes versicolor (L. ex Fr.) Pilát, w lesie świerkowo-jodłowym.

BOLETALES

Boletus calopus Fr., w lesie sosnowo-bukowym.

Boletus impolitus Fr., w lesie sosnowo-bukowym.

Leccinum aurantiacum (Bull.) S. F. Gray, w lesie mieszanym.

Leccinum carpini (Schulz ex Pears.), w zagajniku mieszanym.

Porphyrellus porphyrosporus (Fr.) Gilb., w jasnym lesie sosnowo-bukowym.

Strobilomyces strobilaceus (Scop. ex Fr.) Berk., w jasnym lesie mieszanym, sosnowo-bukowym.

Suillus aeruginascens (Secr.) Snell (= *Ixocomus viscidus* (Fr.) Quél.), w sąsiedztwie modrzewi.

Suillus Grevillei (Klotsch) Sing., wszędzie w obecności modrzewi.

Suillus luteus (L. ex Fr.) S. F. Gray, w zagajniku mieszanym.

AGARICALES

Agaricus arvensis Schaeff. ex Fr., na hali.

Amanita muscaria (L. ex Fr.) Hooker, w jasnym lesie mieszanym sosnowo-bukowym.

Amanita phalloides (Vaill. ex Fr.) Secr. w lesie liściastym.

Clitocybe aurantiaca Wulf. ex Fr., w lesie sosnowo-bukowym.

Coprinus cristatus (Pers.) Quél., w lesie mieszanym.

Galera teneroides Peck, na hali.

Hebeloma radicosum (Bull. ex Fr.) Ricken, w lesie mieszanym.

Hygrocybe coccinea (Schff. ex Fr.) Karst., na hali.

Hygrocybe conica (Scop. ex Fr.) Karst., na hali.

Hygrocybe nigrescens (Quél.) Kühn., na hali.

Hygrophorus aureus (Arrh.) Fr.

Lactarius necator (Pers. ex Fr.) Karst, las mieszany.

Lactarius resimus Fr., w lesie mieszanym.

Lentinus lepideus Fr., na spróchniałym pniaku.

Lepiota acutesquamosa (Weinm.) Gill, na pulchnej bogatej ziemi w zagajniku mieszanym.

Lepiota amianthina (Scop.) Fr., w lesie mieszanym.

Lepiota procera (Scop. et Fr.) Quél., w jasnym lesie mieszanym.

Oudemansiella radicata (Rehl. ex Fr.) Bours., w lesie bukowym.

Panaeolus campanulatus (L.) Fr., na hali.

Pleurotus lignatilis Fr., na pieńku w lesie bukowo-jodłowym.

- Pleurotus ostreatus* (Jacq.) Fr., na pniu buka.
Pluteus cervinus (Sch. ex Secr.) Fr., na spróchniałym pniaku.
Russula adusta (Pers.) Fr., w lesie mieszanym.
Russula aurata (With.) Fr., w lesie bukowym.
Russula emetica Fr. ex Schaeff.
Schizophyllum commune Fr., na gałązkach bukowych.
Tricholoma columbetta Fr., w lesie bukowym.
Tricholoma portentosum Fr., w lesie mieszanym.
Tricholoma saponaceum Fr. var. *cnista* (Fr.) Lange, w lesie mieszanym.
Tricholoma virgatum Fr., w lesie bukowym.

GASTROMYCETALES

- Bovista nigrescens* Pers., pastwiska.
Calvatia caelata (Bull.) Morg., na skraju mieszanego zagajnika.
Calvatia saccata (Vahl.) Morg., pastwisko koło lasu.
Crucibulum vulgare Tul., w lesie mieszanym.
Cyathus striatus (Huds.) Wild., na drewienkach w lesie bukowo-jodłowym.
Gastrum coronatum (Schff.) Schroet., w lesie świerkowo-jodłowym.
Gastrum fimbriatum Fr., w lesie świerkowo-jodłowym.
Lycoperdon pyriforme Schff., w lesie mieszanym.
Phallus impudicus (L.) Pers., w zaroślach olszowych.
Scleroderma verrucosum Vaill. ex Pers., na miejscach piaszczystych.

Zakład Systematyki i Geografii Roślin
 Uniwersytetu Warszawskiego

(Wpłynęło dn. 11.4.1958 r.)

SUMMARY

The authoress lists 85 species of fungi collected in the mountainous regions in september 1955.

The more interesting findings among *Basidiomycetes* are the following species: *Boletus impolitus*, *Porphyrellus porphyrosporus*, *Strobilomyces strobilaceus*, *Polyporellus varius* and *Polystictus tomentosus*. Among *Ascomycetes* *Corynetes atropurpureus* was found on its third station in Poland. The remaining two stations of this species are also in the mountainous, southern part of Poland.

LITERATURA

- Benedix E. H., 1955, Die Ascomycetengattung *Leotia* Hill. emend. Bx. und ihre Vertreter in Mitteleuropa. Feddes Repert. sp. nov. regn. veg. 58 (1—3): 198—208.
 Imai S., 1941, *Geoglossaceae Japoniae*, Journ. Fac. Agric. Hokkaido Imp. Univ. 45 (4): 153—264, pl. VI—X. Sapporo.
 Imai S., 1954, *Elvellaceae Japoniae*, Rep. Sci. Yokoh. Nat. Univ. Sec. 2 (3): 1—36, tab. I, II.
 Imai S., 1955, Contributiones ad studia monographica *Geoglossacearum*. II. odb. z Sci. Reports Yokohama Nat. Univ. Sec. 2 (4): 1—11.

- Kursanow L. I. i inni, 1954, Griby (Opriedielitel nizsich rastienii, 3). Moskwa.
- Lange J. E., 1935—1940, Flora Agaricina Danica, I—V. Copenhagen.
- Moser M., 1955, Die Röhrlinge, Blätter- und Bauchpilze (Kleine Kryptogamenflora, II b). Stuttgart.
- Pilát A., 1942, *Polyporaceae* (in Kavina Ch. et Pilát A. Atlas des champignons de l'Europe, 3). Praha.
- Schroeter J., 1889, Die Pilze Schlesiens. Breslau.
- Snyder L. C., 1938, The operculate *Discomycetes* of Western Washington, Univ. Washington Publ. Biol. 8 (1): 1—64.
- Svrček M., 1949, České druhy podčeledi *Lachneoidae* (čcl. *Pezizaceae*). Sborník Nár. Mus. v Praze 4B, 6 : 1—95, tabl. I—XII.